

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Пацинський О.С.,

аспірант Науково-дослідного інституту

публічного права

<https://orcid.org/0000-0002-6156-2715>

Пацинський О. С. Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення громадського контролю.

Метою написання статті є визначення поняття та особливостей адміністративно-правового забезпечення громадського контролю.

Обґрунтовано, що в умовах сучасного розвитку суспільних відносин питання визначення поняття та змісту адміністративно-правового забезпечення громадського контролю набувають актуального значення та потребують детального наукового дослідження.

У статті досліджено теоретико-методологічні підходи до розуміння понять «забезпечення», «правове забезпечення» та «адміністративно-правове забезпечення». Акцентовано увагу на тому, що деяка частина науковців наголошує на процесуальному аспекті розуміння цього поняття. Натомість, інша частина науковців наголошує на діяльнісному аспекті, пропонуючи розглядати правове забезпечення як специфічну діяльність, що знаходить свій прояв у безперервній діяльності суб'єктів права, державних органів, громадських організацій, посадових осіб і громадян. Аргументовано, що найбільш правильним для розуміння та розкриття сутності «правове забезпечення» є саме діяльнісний підхід, адже, вказане явище пов'язане із вчиненням певного комплексу дій. Таким чином, у контексті дослідження можемо зробити висновок, що правове забезпечення – це регламентована нормами права діяльність держави, органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямована на забезпечення прав, свобод та законних інтересів осіб, а також їх реалізації.

У статті з'ясовано, що наявність ефективного адміністративно-правового забезпечення громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні дозволяє: 1) чітко розмежувати компетенцію щодо вчинення окремих дій у сфері громадського контролю; 2) з'ясувати особливості функціонування громадського контролю; 3) виявити колізії адміністративно-правового забезпечення громадського контролю.

Визначено, що адміністративно-правове забезпечення громадського контролю – це регламентована законодавством діяльність суб'єктів державно-владних повноважень, спрямована на забезпечення функціонування, упорядкування, розвиток та охорону суспільних відносин у сфері діяльності органів місцевого самоврядування через вчинення організаційно-правових та розпорядчих дій публічного характеру з метою виконання завдань та реалізації цілей громадського контролю.

Доведено, що систему елементів змісту адміністративно-правового забезпечення громадського контролю складають дві ключові групи, до яких належать: 1) основні елементи: об'єкт, суб'єкт, адміністративно-правові відносини; 2) додаткові елементи: принципи, засоби, способи, форми та методи.

Ключові слова: забезпечення, правове забезпечення, адміністративно-правове забезпечення, громадський контроль, зміст адміністративно-правового забезпечення, елементи.

Pashchynskyi O. S. The concept and content of administrative and legal support of public control.

The purpose of this article is to define the concept and features of the administrative and legal support of public control.

The author substantiates that in the context of the modern development of social relations, the issues of defining the concept and content of administrative and legal support of public control acquire an urgent importance and require detailed scientific research.

The article examines theoretical and methodological approaches to understanding the concepts of “security”, “legal support” and “administrative and legal support”. Attention is focused on the fact that some of the scientists

note the procedural aspect of understanding this concept. Another part of scientists notes the activity aspect, proposing to consider legal support as a specific activity, which is manifested in the continuous activities of legal entities, state bodies, public organizations, officials and citizens. The article argues that the most correct for understanding and disclosing the essence of "legal support" is precisely the activity approach, because this phenomenon is associated with the performance of a certain set of actions. Thus, in the context of the study, we can conclude that legal support is the activity of the state, state authorities and local self-government regulated by the norms of law, aimed at ensuring the rights, freedoms and legitimate interests of individuals, as well as their implementation.

The article establishes that the presence of effective administrative and legal support for public control over the activities of local self-government bodies in Ukraine allows: 1) to clearly delineate the competence to perform certain actions in the field of public control; 2) find out the features of the functioning of public control; 3) identify conflicts of administrative and legal support of public control.

It has been determined that the administrative and legal support of public control is the activity of subjects of state power, regulated by law, aimed at ensuring the functioning, ordering, development and protection of public relations in the field of activities of local self-government bodies through the commission of organizational, legal and administrative actions of a public nature in order to fulfill tasks and implementation of the goals of public control.

The author has proved that the system of elements of the content of administrative and legal support of public control consists of two key groups, which include: 1) main elements: object, subject, administrative and legal relations; 2) additional elements: principles, means, methods, forms and methods.

Key words: support, legal support, administrative legal support, public control, content of administrative legal support, elements.

Постановка проблеми. В умовах євроінтеграційного вектору розвитку України назріла потреба перегляду усталених протягом минулих десятиліть правових засад забезпечення громадського контролю. Саме ця потреба зумовлена стрімким розвитком суспільних відносин, адміністративною реформою та переосмисленням концептуальних положень адміністративно-правової доктрини нашої держави на основі загальноприйнятих демократичних принципах, курсом країни на євроінтеграцію, вдосконаленням національного законодавства до найкращих європейських та міжнародних стандартів, а також іншими новими викликами в досліджуваній сфері.

Принагідно, слід наголосити на тому, що незважаючи на доволі велику наукову базу у відповідній сфері, існують різні думки з приводу визначення адміністративно-правового забезпечення, а сам зміст цього поняття розкрито через різні елементи. Таким чином, належне наукове обґрунтування теоретичних та практичних питань адміністративно-правового забезпечення громадського контролю детермінують консолідувати зусилля науковців адміністративно-правової науки в пошуку вироблення єдиної точки зору щодо визначення поняття та змісту досліджуваного питання, що матиме позитивний вплив на теоретичні розробки та ефективне їх впровадження на практиці у сфері громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «адміністративно-правове забезпечення» є однією з важливих категорій науки адміністративного права, загальнотеоретичні питання якого вивчали: В.Б. Авер'янов, І.Л. Бородін, М.А. Бояринцева, Ю.В. Вишневська, Р.А. Калюжний, В.В. Кириченко, В.К. Колпаков, С.І. Москаленко, О.В. Кузьменко, М.П. Міняйло, О.В. Негодченко, Г.С. Римарчук, С.В. Стороженко, О.І. Остапенко, В.П. Столбовий, І.Я. Хитра.

Метою даної статті є визначення поняття та особливостей адміністративно-правового забезпечення громадського контролю.

Виклад основного матеріалу. Однією з провідних категорій у вітчизняній юриспруденції є поняття адміністративно-правового забезпечення. Для його правильного розуміння необхідно дослідити такі основні категорії, як: «забезпечення», «правове забезпечення» та «адміністративно-правове забезпечення». Поняття «забезпечення» тлумачні словники трактують як умови гарантування чого-небудь, зокрема, у тлумачному словнику «забезпечення» визначається як задоволення когось, чогось у якихось потребах, створення надійних умов для здійснення чого-небудь; гарантування чогось: забезпечення промисловості енергоносіями, забезпечення міцного миру; матеріальні засоби до існування: матеріальне забезпечення, пенсійне забезпечення, соціальне забезпечення [1, с. 400]. В юридичній науці К.Б. Толкачевта та А.Г. Хабібулін, розглядають термін «забезпечення», по-перше, як діяльність державних органів, громадських організацій, посадових осіб і громадян по здійсненню своїх функцій, компетенції, обов'язків з метою створення оптимальних умов для суворої і неухильної реалізації правових приписів і правомірного здійснення прав і свобод громадян; по-друге, як підсумок, результат цієї діяльності, що виражається у фактичній реалізації правових приписів,

прав і свобод громадян [2, с. 84]. У науковій літературі висловлюються й інші позиції, зокрема, «забезпечення» – це тривалий процес, який має сталий характер і не залежить від тимчасових життєвих ускладнень [3, с. 51]; це процес, динамічна категорія, а самі пособи умови є статичними, вони змінюються лише під впливом зовнішніх чинників [4].

Щодо визначення терміна «правове забезпечення», то теоретики права визначають його як здійснюване державою за допомогою правових норм, приписів і сукупності засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорону, реалізацію і розвиток [5, с. 392]. Ю.О. Тихомиров правове забезпечення розглядає як самостійний вид забезпечення управління, взаємодіючий з іншими, що виражає його загальнозначущий соціальний і організаційний прояв [6, с. 56]. Науковець К. Толкачов під правовим забезпеченням розуміє діяльність державних органів, громадських організацій, посадових осіб і громадян щодо здійснення своїх функцій, компетенцій, обов'язків з метою створення оптимальних умов для суворої, неухильної реалізації правових приписів та правомірного здійснення прав і свобод; результат цієї діяльності, що виражається в реалізації правових приписів, прав і свобод громадян [7, с. 100]. Наприклад М.М. Бурбика доводить, що правове забезпечення представляє собою систему законодавчо встановлених правових гарантій, а також діяльності уповноважених на те органів, посадових осіб по їх реалізації [8, с. 179].

Враховуючи викладене, можна відзначити, що досліджених позиціях прослідковуються певні тенденції при формулюванні поняття правового забезпечення, які проявляються у декількох основних підходах. Зокрема, деяка частина науковців наголошує на процесуальному аспекті розуміння цього поняття, вказуючи на те, що правове забезпечення – це система законодавчо встановлених правових гарантій або сукупність засобів упорядкування суспільних відносин. Натомість інша частина науковців, наголошують на діяльнісному аспекті, пропонуючи розглядати правове забезпечення як специфічну діяльність, що знаходить свій прояв у безперервній діяльності суб'єктів права, державних органів, громадських організацій, посадових осіб і громадян. На наш погляд, найбільш правильним для розуміння та розкриття сутності «правове забезпечення» є саме діяльнісний підхід, адже, вказане явище пов'язане із вчиненням певного комплексу дій. Таким чином, у контексті дослідження можемо зробити висновок, що правове забезпечення – це регламентована нормами права діяльність держави, органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямована на забезпечення прав, свобод та законних інтересів осіб, а також їх реалізації.

Досліджуючи адміністративно-правове забезпечення у різних сферах суспільства, вчені по-різному визначали поняття відповідного забезпечення. Зокрема, адміністративно-правове забезпечення у сфері господарювання О.В. Клименко окреслює як здійснюване державою за допомогою спеціальної системи упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, реалізацію, охорону, захист і відновлення, тобто діяльність органів державної влади, спрямовану на регламентацію, створення якнайбільш сприятливої атмосфери, фактичне втілення, усунення перешкод, боротьбу з невиконанням обов'язків і зловживанням правами й свободами в господарській діяльності, гарантування нормальної реалізації громадянами конституційних прав та свобод людини і громадянина, відновлення їх первинної якості щодо сфери господарювання [9, с. 12]. Головка В.А. у дисертації визначає адміністративно-правове забезпечення прав учасників дорожнього руху як регламентовану нормами законодавства діяльність органів державної влади, зміст якої становить створення умов для реалізації, охорони та захисту прав громадян як учасників дорожнього руху за допомогою адміністративно-правових засобів [10, с. 7–8]. І.О. Іерусалімова розкриває адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини та громадянина як повноту регулювання за допомогою норм адміністративного права суспільних відносин, що виникають для та в процесі їх реалізації, а також надання за допомогою цих норм відповідних гарантій, які разом з іншими правовими та не правовими гарантіями утворюють стійку систему можливостей користування правовими цінностями в державі [11, с. 14]. Щодо права інтелектуальної власності Г.С. Римарчук визначає, що адміністративно-правове забезпечення права інтелектуальної власності – це здійснення державою за допомогою правових норм, приписів і сукупності засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорона, реалізація та розвиток [12, с. 8]. Досить ґрунтовно до визначення адміністративно-правового забезпечення підійшов І.Я. Хитра, досліджуючи діяльність банків. На його думку, адміністративно-правове забезпечення діяльності банків – це здійснення органами влади правових, організаційно-технічних та інших комплексних заходів, спрямованих на регулювання відносин при встановленні структури, функцій банківської системи і банківської діяльності, регламентації здійснення основних банківських операцій, взаємовідносин з клієнтами та партнерами за допомогою юридичних норм [13, с. 6–7]. В.О. Черниш визначає адміністративно-правове забезпечення контролю за діяльністю розвідувальних органів України як сукупність визначених адміністративно-правовими нормами засобів, способів, методів і гарантій та організаційних чинників, спрямованих на створення достатніх умов для ефективного контролю за діяльністю розвідувальних органів України, з урахуванням

її специфіки, пов'язаної із здійсненням ними гласних і негласних розвідувальних та контррозвідувальних заходів [14, с. 26].

Проаналізувавши значну кількість наукових визначень та думок щодо сутності адміністративно-правового забезпечення, можемо констатувати, що досліджуване поняття розглядається у широкому та вузькому (спеціальному) розумінні. З приводу широкого визначення адміністративно-правового забезпечення приходимо до висновку, що це юридичне закріплення державою правових норм, які регулюють суспільні відносини, їх реалізація, охорона та розвиток. В контексті спеціального розуміння, то останнє має властивість змінюватися в залежності від суспільних відносин, які досліджуються.

Висновки. Наведене вище дає змогу підсумувати, що адміністративно-правове забезпечення громадського контролю – це регламентована законодавством діяльність суб'єктів державно-владних повноважень, спрямована на забезпечення функціонування, упорядкування, розвиток та охорону суспільних відносин у сфері діяльності органів місцевого самоврядування через вчинення організаційно-правових та розпорядчих дій публічного характеру з метою виконання завдань та реалізації цілей громадського контролю.

Наявність ефективного адміністративно-правового забезпечення громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні дозволяє: 1) чітко розмежувати компетенцію щодо вчинення окремих дій у сфері громадського контролю; 2) з'ясувати особливості функціонування громадського контролю; 3) виявити колізії адміністративно-правового забезпечення громадського контролю.

Список використаних джерел:

1. Яремко В., Сліпушко О. Новий словник української мови. Київ: Аконті, 2008. 928 с.
2. Толкачев К.Б., Хабибулин А.Г. Основы правового положения личности. Конституционное право России. Уфа, 1993. С. 83–90.
3. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. 3-є вид., випр. та доп. Київ :Т-во «Знання», КОО, 2000. 587 с.
4. Мале підприємництво України: процес розвитку / О. Бей, С. Береславський, В. Биковець та ін. Київ : 2001. 253 с.
5. Лазур Я. В. Поняття, сутність та елементи адміністративно-правового механізму забезпечення прав і свобод громадян у державному управлінні. Форум права. 2009. № 3. С. 392-398.
6. Тихомиров Ю. А. Административное право и процесс : полный курс. Москва : Юринформ центр, 2001. 652 с.
7. Толкачев К. Б. Органы внутренних дел в механизме обеспечения личных конституционных прав и свобод граждан : монография. Уфа: Уфимская ВШ МВД СССР, 1991. 168 с.
8. Бурбика М.М. Робота з персоналом в органах прокуратури України: організаційно-правові питання :дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. Харків, 2007. 191 с.
9. Клименко О. В. Адміністративно-правове забезпечення державної регуляторної політики у сфері господарювання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2015. 21 с.
10. Головка В.А. Адміністративно-правове забезпечення захисту соціальних та економічних прав учасників дорожнього руху в Україні: проблеми теорії та практики: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2011. 20 с.
11. Ієрусалімова І. О. Механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2006. 20 с.
12. Римарчук Г.С. Адміністративно-правове забезпечення права інтелектуальної власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2013. 18 с.
13. Хитра І.Я. Адміністративно-правове забезпечення діяльності банків в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.007. К., 2011. 17 с.
14. Черниш В.О. Адміністративно-правове забезпечення контролю за діяльністю розвідувальних органів України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Держ. НДІ М-ва внутр. справ України. Київ, 2016. 207 с.